

stedeværelse ikke kan sættes i Relation til klimatiske eller andre naturgeografiske Faktorer. Saaledes har man maattet evakuere visse Omraader i Uganda og Tanganyika paa Grund af Sovesyge, og ganske store Gebeter er affolkede paa Grund af Krig og Slavejagt.

Agerbrugets Tørkebegrænsning viser sig desuden paa en anden Maade. Medens Reglen er den, at Grænsen bestemmes af Kulturplanternes Krav om Vand, synes visse Egne at mangle Agerbrug og fast Bebyggelse, fordi man simpelthen i Tørtiderne mangler Drikkevand. Forholdet træffes i Egne, hvor f. Eks. Dyrkingen af Durra burde være mulig. I Tanganyika, Kalahari og visse Dele af Mocambique har man ogsaa paatænkt en Kolonisering paa Basis af en kunstig Forsyning med Drikkevand.

Agerbrugets Udbredelse er imidlertid ikke alene begrundet i naturgeografiske Faktorer. Hos visse Samlerfolk, saasom Folkeslag i Regnskoven og i Busksteppen, kendes Agerbruget simpelthen ikke, og i adskillige Tilfælde kan den nævnte Mangel næppe forklares paa anden Maade end ved visse Folkeslags Modvilje mod at dyrke Jorden. De ægyptiske Beduiner nærer saaledes en dyb Foragt for de agerdyrkende Fellaher, og tilsvarende Forestillinger træffes hos Tuareger og Masajer. Den psykologiske Hindring for Agerbrug er dog ikke altid uovervindelig. Det er saaledes lykkedes at faa de Hereroer, som overlevede Krigene, til at opgive deres gamle Kvægavlskultur og gaa over til Agerbrug, og en noget lignende Udvikling kendes fra Zulustammen Wangoni samt fra Hottentotterne. Endelig maa Manglen af Agerbrug i visse Tilfælde begrundes i svigtende fysiske Forudsætninger, f. Eks. hos Buskmændene.

De her refererede Afsnit af Falkners Arbejde er imidlertid kun et lidet fyldestgørende Udpluk af det meget righoldige og meget koncentrerede Stof, som Afhandlingen indeholder, og saadanne Geografer, som beskæftiger sig med Regionalgeografi, bør derfor benytte sig af denne meget lødige Fremstilling, som paa en meget fordelagtig Maade bringer et Vidnesbyrd om den schweiziske Geografis høje Stade ogsaa i Temaer, som ikke har direkte Tilknytning til Studiet af hjemlige Forhold. *Niels Nielsen.*

Hans Pettersson: Oceanografi. Vetenskapen om Havet. 274 S.
(12×19 cm), 100 Fig. Albert Bonnier, Stockholm 1939. Pris:
Kr. 7,25.

Man har længe savnet en almenfattelig Fremstilling paa et skandinavisk Sprog af Oceanografiens Resultater, Metoder og Proble-

mer med særligt Henblik paa nyere Undersøgelser. Der findes vistnok ikke selv paa Verdenssprogene i Øjeblikket nogen Redegørelse, som paa nogenlunde tilfredsstillende Vis løser denne Opgave, og Hans Petterssons nye Bog er derfor et højaktuelt Hjælpemiddel i Oplysningens og Undervisningens Tjeneste.

Den mest benyttede af de ældre Fremstillinger er vistnok Schott's Meereskunde, Sammlung Göschen, som adskillige Steder ligefrem er benyttet som Lærebog. Anmelderen vilde mene, at Hans Petterssons Bog bør kunne dække det skandinaviske Behov, selv om det sikkert vil blive nødvendigt at foretage en Supplering og Omlægning af visse Afsnit.

Forfatterens og hans Faders Medleven og Medvirken i Oceanografiens Udvikling fra denne Videnskabs Begyndelsesaar kommer klart til Udtryk i den Fortrolighed med Emnet og den Sikkerhed i Valget og Fordelingen af Stoffet, som betyder saa meget for Balancen i en Bog, men det bør erindres, at Bogen ikke er skrevet som Lærebog og heller ikke foregiver at være det.

Stofdispositionen afviger ikke synderligt fra den i større Haandbøger anvendte. Forfatteren har set det som sin Opgave at give en Oversigt over Havets fysiske, kemiske og dynamiske Forhold, og har kun i ringe Grad følt sig foranlediget til at gaa ind paa biologiske Spørgsmaal, idet disse i det væsentlige behandles i sidste Kapitel under Titlen „Havets produktion af nyttigheder“.

Fremstillingen udmærker sig ved stor Klarhed og Overskuelighed, Illustrationsmaterialet er godt, og Anvendelsen af videnskabelige tekniske Betegnelser er saa stærkt indskrænket, at Bogen bør kunne læses af alle.

Blandt Bogens Afsnit bør man maaske nok særlig fremhæve det om Tidevandet samt Kapitlet „Havets Bølger“ og „Lyset i Havet“. Det er bemærkelsesværdigt, at det er lykkedes Forfatteren at medtage visse vigtige Resultater af ganske nye Undersøgelser, som ellers kun findes behandlede i den spredte og ikke let tilgængelige Speciallitteratur. Saaledes er omtalt de nye kemiske Arbejder over Havvandet og Havorganismernes Indhold og Omsætning af de Grundstoffer, som forefindes i smaa Mængder, men hvis Tilstedeværelse og kvantitative Forhold ikke desto mindre er en væsentlig biologisk Faktor. Endvidere omtales f. Eks. Piggots Anordning til at drive et Rørbor ned i Havbunden selv paa store Dybder ved en Eksplosion i „Røret“s Hoved. Nævnes maa endvidere Referatet af de nye Undersøgelser over Atlanterhavets Dybdecirculation samt Forfatterens egne betydningsfulde Undersøgelser over Lysforhold i Havet.

Martin Knudsens grundlæggende Arbejder over Havvandets fysiske og kemiske Relationer omtales ret udførligt, og ligeledes C. G. Johs. Petersens Undersøgelser over Bændeltang, medens Anmelderen forgæves har eftersøgt en Omtale af samme Forskers Arbejder over Havbundens biologiske Bonitering, der saavel i methodisk Henseende som m. H. t. praktiske og videnskabelige Resultater har haft afgørende Betydning for Udforskningen af Havbunden. Man vilde f. Eks. vente at finde en Omtale af Johs. Petersens Bundhenter.

Der er saaledes Grund til at glæde sig over Fremkomsten af Hans Petterssons Océangeografi, der er kommet til at staa som Redegørelsen overfor Offentligheden af en hel Tidsalders samlede, internationale Anstrengelser. Det kan næppe betvivles, at Aarene 1925—40 i Fremtiden vil staa som en yderst vigtig Periode i Havforskningens Historie, og naar de internationale Havundersøgelser en Gang ad Aare paa ny kan organiseres og udføres, vil Grundlaget være et andet og langt stærkere end det, som forelaa, da man efter Krigen 1914—18 knyttede de Traade, som dengang var sønderrevet.

N. N.

Knud Jessen og Ragnar Spärck: Danish scientific investigations in Iran. 141 St. (27×19 cm), Ill. Einar Munksgaard. Copenhagen 1939. Pris: Kr. 10.

Siden 1935 har dansk Videnskab haft Lejlighed til at udføre en Række Arbejder i Iran. En væsentlig Del af disse er af biologisk Karakter, saaledes Direktør, Dr. Harald Blegvads Fiskeriundersøgelser, der blev udført paa den kejserlige iranske Regerings Initiativ og med fuld Støtte og Velvilje fra denne Stats administrative og videnskabelige Myndigheder.

I mere eller mindre intim Forbindelse med disse Undersøgelser blev der samtidig foretaget en Række andre Arbejder med Støtte fra Carlsbergfondet og fra Ingeniørkoncernen Kampsax. Blandt disse maa foruden mag. scient. Carl Gunnar Feilbergs geografiske Undersøgelser følgende af biologisk Karakter nævnes: Mag. scient Knud Paludan samlede i Perioden Marts—Juli 1935 Fugle i det nordlige og vestlige Iran, Dr. phil. Gunnar Thorson foranstaltede Januar—Maj 1937 marin-biologiske Undersøgelser i den iranske Bugt i Forbindelse med Dr. Blegvads Fiskeriundersøgelser, og paa samme Tid blev der indsamlet marine Alger af mag. scient Mogens Køie, som i Maj—Juni 1937 tillige udførte botaniske Undersøgelser langs den transiranske Jernbane. Denne Rute blev ligeledes berejst af cand. mag. E. Kaiser, som udførte entomologiske og ferskvands-